Asia: E 6/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto maatalouden ja ruoan visiosta, ke 2.4. klo 12.30 (E 6/2025 vp )

Eduskunta
Eduskunnan suuri valiokunta

**Asiantuntijalausunnon esittäjä:** Hanna-Maija Karikallio

**Luken asiantuntijalausunto**

## 1 Johdanto

Komissio julkaisi 19.2.2025 tiedonannon maatalouden ja ruoan tulevaisuutta koskevasta visiosta (COM (2025) 75 final, engl. Vision for Agriculture and Food – Shaping together an attractive farming & agri-food sector for future generations). Tiedonannossa esitetään Euroopan maatalous- ja elintarvikejärjestelmää koskeva visio, joka ulottuu vuoteen 2040 sekä etenemissuunnitelma, joka ohjaa EU:n toimia sen varmistamiseksi, että poliittinen päätöksenteko toimii vision mukaisesti ja on mukautettu uusiin realiteetteihin.

Vision mukaan vuoteen 2040 mennessä Unioni ja sen jäsenvaltiot luovat olosuhteet, jotka mahdollistavat maatalous- ja elintarvikealan, joka
• on houkutteleva ja josta saatavien tulojen ansiosta viljelijät menestyvät
• on kilpailukykyinen ja selviytymiskykyinen maailmanlaajuisen kilpailun ja häiriöiden lisääntyessä
• huomioi maapallon kantokyvyn rajat
• edistää oikeudenmukaisia työ- ja elinoloja sekä elinvoimaisia maaseutu- ja rannikkoalueita

Tiedonannossa on visioon liitetty etenemissuunnitelma, joka kuvaa jokaisen vision tavoitteen saavuttamiseksi muodostettuja tai suunnitteilla olevia politiikka- ja muita toimenpiteitä.

## 2 Lausunto

Luonnonvarakeskus suhtautuu komission tiedonantoon maatalouden ja ruoan visiosta positiivisesti. Se on yhdenmukainen Luonnonvarakeskuksen näkemysten kanssa maatalouden ja ruoan tulevaisuuden tavoitetilasta.

Ruokaturvan ja huoltovarmuuden saama suuri painoarvo tiedonannossa oli varsin odotettu muuttuneessa taloudellisessa ja turvallisuuspoliittisessa ympäristössä. Vahva ja kilpailukykyinen ruoantuotanto nähdään keskeisesti osana Euroopan unionin strategista autonomiaa. Euroopan ruokaturva, elintarviketurvallisuus ja huoltovarmuus ovat perusarvoja, joista ei voida tinkiä, kuten visiopaperissa todetaan. Lisäksi komissio painottaa visiossa elinkeinon jatkuvuuden ja investointien turvaamista, alan vetovoiman lisäämistä nuorten houkuttelemiseksi alalle sekä maaseutualueiden elinvoimaisuuden vahvistamista.

Keskeisin asia ruokaturvalle ja huoltovarmuudelle on toimivat markkinat ja hyvät kauppasuhteet EU:n ulkopuolelle. Luonnonvarakeskus katsoo, että tämä on

puutteellisesti tunnistettu komission tiedonannossa. EU:ssa ruoantuotannon omavaraisuus on varsin korkea ja tämän ylläpitämiseksi tarvitaan vientimarkkinat EU:n ulkopuolelle.

Komission tiedonanto ei ota kantaa siihen, mikä on maatalouspolitiikan todellinen rooli huoltovarmuuden ja ruokaturvan edistämisessä, milloin on tarkoituksenmukaista hyödyntää muita politiikkatoimia ja mitkä asiat voisivat toteutua markkinaehtoisesti. Suomen kannan mukaisesti Luonnonvarakeskus painottaa, että maataloussektorille tarvitaan vakaa ja ennustettava politiikkakehys, joka takaa sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan ja joka huomioi myös muut maatalouteen vaikuttavat politiikat kuin yhteinen maatalouspolitiikka. Ruokaturvassa ja huoltovarmuudessa on kyse kokonaisuudesta, jonka edistäminen vaatii laaja-alaisesti toisiaan tukevia politiikkoja ja toimenpiteiden koherenssia.

Komission tiedonannossa korostetaan uutta yhteistä maatalouspolitiikkaa, jossa on enemmän kannustimia kuin byrokratiaa ja raportointia edellyttäviä ehtoja. Politiikan yksinkertaistaminen on keskeistä tehottomaksi ja hankalaksi mielletylle järjestelmälle. Luonnonvarakeskus kuitenkin painottaa, että yksinkertaistaminen edellyttää tavoitteiden selkeää priorisointia. Voidaankin pohtia, pyrkiikö tiedonannossa luonnosteltu tulevaisuuden maatalouspolitiikka edelleenkin ratkaisemaan liian monia ongelmia, jotta yksinkertaistaminen olisi mahdollista.

Tiedonannossa vahva paino on ruoan alkutuotannossa. Sen sijaan laajempi näkemys ruokajärjestelmään liittyvistä vuorovaikutuksista ja koko ruokajärjestelmän kehittämisestä jää vähemmälle huomiolle. Visiossa korostetaan luottamuksen ja vuoropuhelun rakentamista läpi koko elintarvikejärjestelmän, mutta elintarviketeollisuuden ja -kaupan roolit huoltovarmuuden ja kilpailukyvyn varmistajina jää osin tunnistamatta. Elintarviketeollisuudella on merkittävä rooli tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan kautta tuoda markkinoille kestävästi ja vastuullisesti tuotettuja tuotteita, ja tätä kautta markkinakysyntä vaikuttaa myös tuotantoon. Konkretiaa tarvitaan vielä siinä, miten EU:n jäsenmaat edistävät sekä maatalouspolitiikkaa että ruokapolitiikkaa, ja miten nämä yhdessä sovitetaan tukemaan myös huoltovarmuutta.

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että tiedonannossa on huomioitu pyrkimys byrokratian ja sääntelyn vähentämiseen. EU:ssa on juuri tällä hetkellä monta päällekkäistä isoa sääntelyhanketta, joiden toimeenpanolla on vaikutuksia maatalous- ja elintarviketalouteen sekä siten myös ruoan huoltovarmuuteen. Tällaisia hankkeita ovat mm. Pellolta pöytään strategia, ennallistamisasetus, metsäkatoasetus ja ruoka-alan investointeihin liittyvä taksonomia jne. Komission tiedonanto tunnistaa, että sääntelyn myötä tuleva lisäbyrokratia ja lupasäännöt saattavat heikentää EU-maiden yritysten kilpailukykyä, koska sääntelytoimet nostavat vaatimusten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia, viivästyttävät investointeja ja hankkeita sekä lisäävät hallinnollista taakkaa. Hyvää tarkoittavan sääntelyn haasteena ovat myös globaalit markkinat ja kilpailukyvyn säilyttäminen muita markkinoita kohtaan.

Luonnonvarakeskus huomioi, että huolimatta viimeaikaisista toimintaympäristön muutoksista riskienhallintaan on kiinnitetty komission tiedonannossa suhteellisen vähän huomiota. Vaikka tiedonannossa korostetaan tarvetta vahvistaa riskien- ja kriisinhallintatyökaluja EU-tasolla, jäsenmailta odotetaan myös omien, tehokkaiden ja mukautettujen riskienhallintastrategioiden kehittämistä.

Konkreettisia uusia politiikkatoimia riskienhallinnan vahvistamiseksi ei kuitenkaan esitetä. Riskienhallinnan merkitystä huoltovarmuuden ja EU:n strategisen autonomian takaajana tulee korostaa. Luonnonvarakeskus painottaa, että riskit kasaantuvat elintarvikeketjussa usein viljelijöiden kannettaviksi ja elintarvikeketjuun tarvitaan tasaisempaa riskien kantoa eri toimijoiden kesken.

Luonnonvarakeskus katsoo, että komissio on tunnistanut hyvin maatilojen ja maaseudun yritysten vaikeudet saada yksityistä rahoitusta. Kaikkia rahoituslähteitä, mukaan lukien Euroopan investointipankin (EIP) resursseja, tulee hyödyntää. Kyseinen asia todetaan myös Suomen kannanotossa. Riittävien investointien turvaaminen on huoltovarmuuden ja strategisen autonomian keskeinen edellytys.
Visio tunnistaa, että ympäristön kestävyys on yhä enenevässä määrin ennakkoedellytys maataloustuotannolle. Samalla painotetaan, että ruoantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta. Maataloudelle asetettavat ilmastotavoitteet on sovitettava yhteen tämän perustehtävän kanssa. Vision ja siihen liittyvän etenemissuunnitelman mukaan ympäristö- ja ilmastotoimiin luodaan maataloudessa kannustimia ja niistä palkitaan. Taustalla on vahva painotus politiikalle, jossa palkitaan hyvistä käytännöistä. Tämä on selkeä suunnanmuutos aikaisempaan politikkaan (Green Deal, Farm to Fork), jossa kyseiset toimet tulivat sääntelyn kautta. Komission tiedonanto ei ota kantaa käytännön toteuttamiseen liittyvistä toimenpiteistä, eikä siihen, miten ruokaturvasta huolehtiminen ja maatalouden ilmasto- ja ympäristötavoitteet sovitetaan yhteen. Myös maatalouden osuus 2040 ilmastotavoitteessa ja sen toteuttamistapa jäävät auki.

Visiossa on vahva painotus nuorten yrittäjien saamiseksi maatalousalalle. Yhteinen huoli Euroopassa on viljelijöiden korkea keski-ikä ja nuorten vähäinen määrä alalla. Tämä on myös keskeinen asia huoltovarmuuden näkökulmasta. Sukupolvenvaihdosten esteiden purkamisen ohessa on kiinnitettävä huomio myös uusien, maatalouden ulkopuolelta tulevien yrittäjien alalle tulon edistämiseen. Lisäksi on luotava strategioita alalta poistumiseen, että tuotantoresurssit esim. pellot siirtyisivät sujuvasti tuotantoa kehittäville tiloille. Nuorten kohtaama todellisuus maaseudun tyhjentymisestä, asukkaista ja palveluista on yhä enemmän hidasteena maatalousyrittäjäksi ryhtymiseen. Yhteisessä maatalouspolitiikassa olevat maaseudun kehittämiseen suunnatut varat ovat yksistään liian vähäisiä ylläpitämään elinvoimaista maaseutua. Luonnonvarakeskus korostaa, että tähän työhön on tärkeää saada mukaan muita yhteiskunnan aloja tekemään maaseudusta elinvoimaisen paikan asua sekä nostamaan maatalouden imagoa.

Luonnonvarakeskus jakaa huomion siitä, että EU:n ruoan huoltovarmuus riippuu paljon tuontipanoksista, kuten lannoitteista, energiasta ja rehuista, ja niistä irtautuminen on keskeistä strategiselle autonomialle. Monien tuontipanosten osalta omavaraisuuden kasvattaminen EU:ssa edellyttää uusien arvoketjun rakentamista. Luonnonvarakeskus huomauttaa, että uusien arvoketjujen rakentamiseen on panostettava merkittävästi ja saatava investointeja jalostukseen ja elintarvikekehitykseen.

Luonnonvarakeskus arvostaa, että tiede, tutkimus, teknologia, neuvontapalvelut sekä uusimman tiedon siirtyminen nähdään visiossa keskeisinä keinoina lisätä kilpailukykyä, kohdata ilmastohaasteet ja vähentää päästöjä sekä parantaa EU:n omavaraisuutta ja huoltovarmuutta. Ruokainnovaatioita ja uuden teknologian käyttöönottoa mahdollistavat toimet tulisi kuitenkin olla vieläkin

kunnianhimoisemmin huomioituna komission tiedonannossa. Nämä ovat tärkeimpiä tekijöitä, joilla pidemmällä aikavälillä huoltovarmuutta ja strategista autonomiaa voidaan EU:ssa vahvistaa.

## 3 Lausunnon tiivistelmä

Ruokaturvan ja huoltovarmuuden saama merkittävä painoarvo tiedonannossa on varsin odotettu muuttuneessa taloudellisessa ja turvallisuuspoliittisessa ympäristössä. Vahva ja kilpailukykyinen ruoantuotanto nähdään vahvasti osana Euroopan unionin strategista autonomiaa. Keskeisin asia ruokaturvalle ja huoltovarmuudelle on toimivat markkinat ja hyvät kauppasuhteet EU:n ulkopuolelle.

Maataloussektorille tarvitaan vakaa ja ennustettava politiikkakehys, joka takaa sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan ja joka huomioi nykyistä paremmin huomioon myös muut maatalouteen vaikuttavat politiikat kuin yhteisen maatalouspolitiikan. Konkretiaa tarvitaan erityisesti siinä, miten EU:n jäsenmaat edistävät sekä maatalouspolitiikkaa että ruokapolitiikkaa, ja miten nämä yhdessä sovitetaan tukemaan huoltovarmuutta. Ruokaturvassa ja huoltovarmuudessa on kyse kokonaisuudesta, jonka edistäminen vaatii laaja-alaisesti toisiaan tukevia politiikkoja ja toimenpiteiden koherenssia.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 01.04.2025 klo 14:02:03.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Hanna-Maija Karikallio
Hanna-Maija Karikallio, Jyrki Niemi, Anu Kaukovirta, Mikko Kurttila

Liitteet:

Tiedoksi: